

**ФАВҚУЛОДДА ВАЗИЯТЛАРДА АҲОЛИНИ МАЪНАВИЙ-РУҲИЙ
ТАЙЁРЛАШ**

Мамадалиев Адхамжон Тухтамирзаевич

Наманган муҳандислик-қурилиш институти

Ўзбекистон Республикаси, Наманган ш, И.Каримов кўчаси, 12-уй

Аннотация: Ушбу мақолада фавқулодда вазиятларда аҳолини маънавий-руҳий тайёрлаш маълумот берилиб, бундай фавқулодда вазиятлар шароитида маънавий-руҳий тайёргарлик моҳияти, шакли, усуллари ва воситалари тўғрисида фикр юритилган

Таянч сўзлар: *Фавқулодда вазият, руҳий тайёрлаш, маънавий тайёрлаш, фуқаро муҳофазаси, ўтдан кўрқишни енгиш, сувдан кўрқишни енгиш, баландликдан кўрқишни енгиш, маънавий-руҳий тайёрлаш моҳияти, маънавий тайёрлаш шакли, маънавий тайёрлаш усуллари, маънавий тайёрлаш воситалари*

Мустақиллигимизнинг дастлабки даврларидан бошлаб, мамлакатимиз аҳолисини ва ҳудудларини табиий, техноген ва экологик тусдаги фавқулодда ҳолатлардан муҳофаза қилиш, фуқароларнинг хавф-хатарсиз яшашларини таъминлаш борасидаги вазифаларни ҳал этиш учун, Ўзбекистон ҳукумати томонидан 1991 йилда собиқ «Фуқаро мудофааси» тизими, «Фуқаро муҳофазаси» тизимига айлантирилди. Янгидан ташкил этилган ушбу тизим Ўзбекистон Республикаси мудофаа вазирлиги таркибига кирувчи фуқаро мудофааси ва фавқулодда вазиятлар бошқармаси сифатида тинчлик даврда рўй бериши мумкин бўлган табиий офатлар, ишлаб чиқаришдаги фалокатлар ва ҳалокатларни олдини олиш ва уларнинг оқибатларини тугатиш вазифаларини бажариб келмоқда.

Ҳозирги кунга келиб Марказий Осиё ҳудудида ҳам табиий ва техноген тусдаги фавқулодда вазиятлар сони тобора ортиб бормоқда. Бундай шароитда фавқулодда вазиятлардан муҳофаза қилиш тизимларининг ўрни кучайиб боради. Бу тизим тинчлик ва ҳарбий даврда фавқулодда вазиятлар рўй берганда одамлар, иқтисодиёт, ҳудудлар хавфсизлигини таъминлаб беради. Аммо бу таъминотга фақатгина фуқаро муҳофазаси фаолияти, жумладан раҳбарлар ва тузилмалар шахсий таркибининг тайёргарлиги, аҳолининг фуқаро муҳофазаси бўйича билимларини ҳар томонлама такомиллашиб бориш билангина эришиш мумкин.

Тайёргарликнинг асосий йўналишларидан бири фавқулодда вазиятларда ҳаракат қилишга маънавий-руҳий тайёрлаш ҳисобланади. Инсоннинг фавқулодда вазият шароитига тушиб қолиши доимо унинг руҳиятига кучли таъсир қилади. Тиббиёт статистикаси маълумотларига кўра ҳалокатли

фавқулудда вазиятлардан сўнг кўпчилик оғир руҳий жароҳат олади ва руҳий муолажага муҳтож бўлади.

Руҳшунос олимлар ҳам бундай тайёргарликнинг жуда муҳимлиги ҳақида гапирадилар. Улар берган маълумотларига кўра: ҳарбий қисмлар жанговорлик қобилиятининг 65% аскарларнинг психологик ҳолатига боғлиқ экан.

Фавқулудда вазиятлар шароитида маънавий-руҳий тайёргарлик моҳияти бу ижтимоий онгнинг бир шакли бўлиб, одамлар юриш-туришда, муомалада амал қиладиган тамойиллар, меъёрларнинг мажмуидир. Бу меъёрлар одамларнинг бир-бирига ва инсоний бирликнинг турли шакллари (оила, меҳнат жамоаси, миллат)га муайян ифодасидир.

Одамларнинг руҳий чиниққанлиги ваҳимали кайфият ривожланиб кетишига тўсқинлик қилади, дадиллашиб, бор иродасини тўплаб, содир бўлган вазиятдан чиқиб кетишнинг тўғри ва мақсадли йўлини топиш имкониятини беради. Акс ҳолда саросимага ва ваҳима устунлик қилиб кетади. Ҳатти ҳаракатларга ва уларнинг сабабларига маънавий (ахлоқий) баҳо бериш маънавиятнинг ўзига хос бир жиҳатини ташкил этади. Жамиятда, аҳолининг муайян бир қатлами орасида яхшилик ва ёмонлик ҳақида, бурч, виждон, виждонсизлик тўғрисида ташкил топган тасаввур бундай баҳо беришга асос бўлиб жамиятнинг мана шу тушунчаларда ифода этади.

Бунинг ҳуқуқ тушунчасидан фарқи шундаки, маънавият тамойил ва меъёрлари давлат қонунчилигида қайд этиб қўйилмай, уларга риоя қилиш қонунга эмас, балки виждонга ва жамиятчилик фикрига асосланган бўлади.

Тошкент зилзиласи 8 баллга яқин бўлиб 10 сония давом этган биринчи силкиниш 1966 йил 26 апрел куни маҳаллий вақт билан соат 5.23 да қайд этилган эди. Зилзилада қурбонлар деярли жуда кам бўлган. Шундай бўлса ҳам дастлабки силкинишнинг эртасидан Тошкент аҳолисининг 11% да реакция ҳолати сақланиб турган.

Ёнғин, газ портлашлари жуда оғир оқибатларга олиб келади. Ҳозирги вақтда бунга террорчилик ҳаракатлари ҳам сабаб бўлиши мумкин. Тадқиқотчи-психологлар П. Хочкинсон ва М. Стюарт «Ҳалокатда омон қолиш» номли китобларида ёзишларича, кўпчилик учун ёнғин вақтида унинг алангаси дўзах ўти бўлиб туюлади. Эҳтимолки, ёнғин вақтида одамларни қайсидир бошқа хавфли вазиятдагидан кўра кўпроқ ваҳима босади. Бу хавфли ҳодисанинг хусусияти аввал ваҳима қилиб қочишдан иборат. Бу одамнинг хавфли вазиятдан қочиб қутилишга уринишидан бошқа нарса эмас. Одам ҳамма нарсани унитиб, ҳеч ким билан ҳисоблашмайди, асосий мақсад бутун вужудини қамраб олган, баъзан мутлақо асоссиз кўрқувдан қутилиш бўлади.

Ёнғиндаги вазиятни одам ўзининг омон қолишига тўғридан-тўғри таҳдид деб тушинади, баданни муздек тер бостириб юборадиган, қаттиқ кўрқув ҳисси пайдо бўлади, мияда эса ҳаракат қилиш керак, деган фикр туғилади.

Фуқаро муҳофазасида руҳий тайёргарлик – бу одамларда руҳан чидамлиликни шакллантириш ёки қўйилган вазифаларни бажариш, тинчлик ва уруш вақтидаги хавfli вазиятларда фидокорона ҳаракат қилиш қобилиятини кучайтиришдаги хислатларини ҳосил қилиш демакдир.

Маънавий-руҳий тайёргарликнинг шакли, усуллари ва воситалари. Фавқулодда вазиятлардаги ҳатти-ҳаракатларга тайёрлаш соҳасидан бир нечта мисоллар келтирамиз.

«Ўтдан қўрқиш»ни енгиш. Одам сакраб ўта оладиган кенгликда узун завур қазилади. Унда ишлатиб бўлинган солярка ёки бошқа ёнадиган суюқлик тўлдириб, ёқиб юборилади. Олов девор ҳосил қилиб ёнаётганда, таълим олаётганлар муҳофаза кийимларини кийиб сакраб, шу олов деворидан ўтадилар. Бунда, ҳар эҳтимолга қарши, олов деворнинг икки томонидан сув шланглари ушлаган одамлар туришади.

«Баландликдан қўрқиш»ни енгиш. Ходалардан тўрт қаватли уй макети қурилади. Баландликда хода устида машқ қилинади. Машқ қилаётганлар хавфсизлик камарини боғлаб оладилар ва улар баланд минорага чиқиб, ундан кутқариш арқони ёрдамида пастга тушадилар.

«Сувдан қўрқиш»ни енгиш. Сувли тўсиқ устига узунлиги 100 метрли тебранма кўприк қурилади. Таълим олувчилар шу кўприк устидан юриб, сув тўсиқларидан ўтадилар. Тайёргарликнинг бундай усулда олиб боришда одамларда фавқулодда вазият юз берганда эсанкираб қолмаслик, чидам ва мардлик кўрсатиш ҳиссини шакллантиради.

Машғулотлар ва ўқув машқларини юқори савияда, кечаси ва кундузи, мураккаб об-ҳаво шароитларида, заҳарланиш ҳудудларидан ўтиб, вайрона уюмларини йиғштириб, ёнғинни ўчириб ва ҳ.к. ўтказишлари керак. Фақат шундай йўл билангина қийинчиликларни енгиб ўтишга ўргатиш, одамларда зарур бўлган маънавий-руҳий хислатларни шакллантириш мумкин.

1984 йил март ойида Газли зилзиласи вақтида Когондан келган санитар дружиначилари фидокорона ҳаракат қилдилар. Бироқ, уларнинг айримлари қон оқиб турган ярани ва бошқа турдаги жароҳатларни кўриб қўрқиб кетган эдилар. Бу шароитда санитария дружиналарининг сардори тўғри қарорга келди, яъни тегишли ташкилотлар билан келишиб, сандружиначиларни навбатчилик қилишга тез тиббий ёрдам пунктларига юборди. У ерда сандружиначилар керакли хислатларни ўзларида ҳосил қилишлари учун даволаш профилактик тадбирларига ёрдам беришди. Бу эса ўз навбатида ижобий натижа берди.

Фуқаро муҳофазасининг муҳим вазифаларидан бири бу – тинчлик ва уруш даврларида фавқулодда вазиятларда иқтисодиёт объектларини ва аҳолини муҳофазасини таъминлаш Ўзбекистон Республикасининг Фуқаро муҳофазаси тизимининг мустаҳкамлиги аҳолини нормал ҳаёт кечиришини таъминлашнинг энг асосий манбаидир. Фуқаро муҳофазаси умумдавлат тадбирлар тизимининг ишончли қисми бўлиб ҳисобланади.

Фуқаро муҳофазаси тузилмаларида маънавий-руҳий тайёрлашнинг асосий вазифаси бу фуқаро муҳофазасига қаратилган давлат қарорлари талабларини таъминлашдир.

Фуқаро муҳофазасида маънавий-психологик тадбирларнинг мазмуни куйидагилардан иборат:

- фуқаро муҳофазаси тузилмаларининг шахсий таркибига ва аҳолига фавқулотда иқтисодиёт объектларини нормал ишлашини таъминлаш ва халқнинг нормал ҳаёт кечиришини таъминлаш ҳақида давлатнинг қарорлари ва сиёсатини тушунтириш;

- фуқаро муҳофазаси тузилмалари-шахсий таркиби ва аҳолини Ўзбекистон Республикаси халқининг анъаналари бўйича тарбиялаш;

- шахсий таркибда юксак даражадаги маънавий-руҳий хусусиятларни: мардлик, ўзини бошқара билиш, жасурлик, ботирлик, фаросатлилик, ташаббускорлик каби хислатларни шакллантириш ва ривожлантириш;

- фавқулотда вазиятларда иқтисодиёт иншоотларини муҳофаза қилиш каби тадбирларга шахсий таркибни тайёрлаш;

- фуқаро муҳофазаси шахсий таркибига фавқулотда вазиятларда муҳофаза қилиш усул ва воситаларни тушунтириш;

- фуқаро муҳофазаси шахсий таркибларини ўз вақтида қутқарув ишларини ва бошқа ишларни олиб бориш учун фойдаланиладиган техникани ўргатиш;

- зарарланганда ўз-ўзига ва ўзаро ёрдам кўрсатиш усулларини ва воситаларини ўргатиш;

- радиактив моддалар, заҳарли моддалар, бактериал воситалар ва бошқа кучли таъсир этувчи заҳарли моддалар билан заҳарланганда, қисман санитария ишловини олиб боришини ўргатиш.

Маънавий-руҳий тайёрлаш усулларига давра суҳбатлари ўтказиш, доимий равишда бошқарув кадрларни шахсий таркиб ва халқ билан мулоқотда бўлиш, фуқаро муҳофазаси тузилмалари ва аҳоли ўртасида мусобақалар ўтказишлар киради.

Фойдаланилган адабиётлар:

1.Истомин А.А, Ибадуллаева Х.Т , Хакимова Ф.Т, Мусаева Н.А, Баракаева Х.Н. Фуқаро муҳофазаси» Маърузалар тўплами Тошкент 2011й.145-186 бетлар.

2.Мамадалиев, А. Т. (2023). ФАВҚУЛОТДА ВАЗИЯТЛАР ВА ФУҚАРО МУҲОФАЗАСИ ФАНИНИ ЎҚИТИШДА ИНТЕРФАОЛ УСУЛЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ИМКОНИАТЛАРИ. Экономика и социум, (1-2 (104)), 365-372.

3.Tukhtamirzaevich, M. A. (2023). Interactive educational methods in teaching the subject of physicochemical properties of minerals. Scientific Impulse, 1(6), 1718-1725.

4. Tukhtamirzaevich, M. A. (2023). Possibilities of Using New Pedagogical Technologies in Teaching the Subjects of Emergency Situations and Civil Protection. *Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal*, 2(2), 451-457.

5. Bakhridinov, N.S., & Mamadaliyev, A.T. (2022). DEVELOPMENT OF PRODUCTION OF BUILDING MATERIALS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN THROUGH INNOVATIVE ACTIVITIES. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 1(4).

6. Шамшидинов, И., Мамаджанов, З., Мамадалиев, А., & Ахунов, Д. (2014). Ангрен каолинларига термик ишлов бериш жараёнини саноат шароитида ўзлаштириш. *ФарПИ илмий-техник журнали. Фарғона*, 4, 78-80.

7. Tukhtamirzaevich, M. A. (2022). NATURALLY OCCURRING CARBONATE MINERALS AND THEIR USES. *Scientific Impulse*, 1(5), 1851-1858.

8. Mamadaliyev, A. T. (2022). The movement of the population when a flood happens. *Scientific Impulse*, 1(5).

9. Mamadaliyev, A. T. (2022). Naturally occurring carbonate minerals and their uses. *Scientific Impulse*, 1(5).

10. Mamadaliyev, A. T., & Bakhridinov, N. S. (2022). Teaching the subject of engineering geology on the basis of new pedagogical technology. *Scientific Impulse*, 1(5).

11. Мамадалиев, А. Т. (2013). Институт механизации и электрификации сельского хозяйства, г. Янгийул, Республика Узбекистан. Редакционная коллегия, 174.

12. Tuxtamirzayevich, M. A. (2020). Study of pubescent seeds moving in a stream of water and mineral fertilizers. *International Journal on Integrated Education*, 3(12), 489

13. Мамадалиев, А. Т. (2023). КАРБОНАТНОЕ МИНЕРАЛЬНОЕ СЫРЬЕ И ИХ ЗНАЧЕНИЕ В НАРОДНОМ ХОЗЯЙСТВЕ. *Modern Scientific Research International Scientific Journal*, 1(4), 46-57.

14. Vafakulov, V. B. (2023). QAMCHI Q DOVONIDAGI XIMOYA INSHOOTLARIGA QOR KO 'CHKISI TA'SIRINI TAHLIL QILISH. *Экономика и социум*, (2 (105)), 172

15. Tukhtamirzaevich, M. A., & Bakhramovich, V. V. (2023). JUSTIFY THE REQUIREMENTS FOR THE PARAMETER OF AVALANCHE IMPACT ON PROTECTIVE STRUCTURES OF MOUNTAIN ROADS. *Scientific Impulse*, 1(7), 678

16. Мамадалиев, А. Т. (2023). ЧАНГНИ КЕЛИБ ЧИҚИШИ ВА УНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ ЧОРА ТАДБИРЛАРИ. *SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, 6(12), 316-326.

17. Мамадалиев, А.Т. (2023). ОКСИДЛИ МИНЕРАЛЛАРИНИНГ ТАБИАТДА УЧРАШИ ВА ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИ УЧУН АҲАМИЯТИ. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(18), 470-478.

18. Мамадалиев А. Т. и др. ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЭЛЕКТРОБЕЗОПАСНОСТИ В ПРОЦЕССЕ РАБОТЫ С КОМПЬЮТЕРОМ //Scientific Impulse. – 2023. – Т. 1. – №. 10. – С. 1676-1685.

19. Tukhtamirzaevich, M. A. (2022, December). DIMENSIONS AND JUSTIFICATION OF OPERATING MODES FOR PANING DEVICE OF HAired COTTON SEEDS WITH MACRO AND MICRO FERTILIZERS. In International scientific-practical conference on " Modern education: problems and solutions" (Vol. 1, No. 5).

20. Tukhtamirzaevich, M. A. (2023). SPIRITUAL PREPARATION OF THE POPULATION WHEN EMERGENCY SITUATIONS OCCUR. PEDAGOG, 6(6),84-93

21.Мамадалиев, А. Т. (2022, December). ИНЖЕНЕРЛИК ГЕОЛОГИЯСИ ФАНИ МАВЗУСИНИ ЯНГИ ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯ АСОСИДА ЎҚИТИШ. In Proceedings of International Educators Conference (Vol. 1, No. 3, pp. 494-504).

22.Мамадалиев, А. Т. (2022). Карбонатли минераллар ва уларнинг халқ хўжалигидаги аҳамияти. PRINCIPAL ISSUES OF SCIENTIFIC RESEARCH AND MODERN EDUCATION, 1(10).

23.Tuxtamirzaevich, M. A., & Axmadjanovich, T. A. (2023). SUV TOSHQINI SODIR BOLGANDA AHOLINING HARAKATI. PRINCIPAL ISSUES OF SCIENTIFIC RESEARCH AND MODERN EDUCATION, 2(1).

24.Tukhtamirzaevich, M. A. (2022). FLOODING IN THE TERRITORY OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN AND THE MOVEMENT OF THE POPULATION THEREIN. Scientific Impulse, 1(5), 2285-2291.

25.Тўхтақўзиёв А, Р. А., Мамадалиев, А. Тукли чигитларни қобиқлаш барабанининг параметрларини назарий асослаш. ФарПИ илмий-техник журнали. Фарғона, 2012йм (2), 34-36.

26.Гафуров, К., Шамшидинов, И. Т., Арисланов, А., & Мамадалиев, А. Т. (1998). Способ получения экстракционной фосфорной кислоты. SU Patent, 5213.

27.Мамадалиев, А. Т., & Ахунов, Д. Б. (2023). ДЕЙСТВИЕ НАСЕЛЕНИЯ ПРИ НАВОДНЕНИИ. PEDAGOG, 6(3), 147-157.

28. Tukhtamirzaevich, M. A. (2023). Theoretical Study of Macro and Micro Fertilizer Compositions in the Water Solution of Mobile Seeds after Dropping from the Spreader. Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal, 2(6), 357

29. Sadriddinovich, B. N., & Tukhtamirzaevich, M. A. (2023). ELUCIDATION OF THE TOPIC OF DANGEROUS AND HARMFUL FACTORS IN PRODUCTION BASED ON NEW PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES. Научный Фокус, 1(6), 346-354.

30.Мамадалиев,А.Т. (2021). Теоретическое обоснование параметров чашеобразного дражирующего барабана. Universum: технические науки, (6-1 (87)), 75-78.

31.Бахриддинов, Н. С., & Мамадалиев, А. Т. (2023). ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ В ОБУЧЕНИИ ТЕМЫ «ПРОМЫШЛЕННАЯ ПЫЛЬ» И «ПРОМЫШЛЕННЫЕ ЯДЫ». World of Science, 6(7), 32-40.

32.Бахриддинов, Н. С., & Мамадалиев, А. Т. (2023). КОМПЬЮТЕР БИЛАН ИШЛОВЧИЛАР УЧУН ҚУЛАЙ МЕХНАТ ШАРОИТЛАРИНИ ЯРАТИШ. SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI, 6(10), 34-43.

33.Мамадалиев, А. Т., & Бакиева, Х. А.СУЮҚ ЎҒИТ-АММИАКАТЛАР ОЛИШ ВА УЛАРНИ ИШЛАТИШ УСУЛЛАРИ Мамаджанов Зокиржон Нематжонович. PhD, доцент.

34.Tukhtamirzaevich, M. A. (2023). CREATING COMFORTABLE WORKING CONDITIONS FOR COMPUTER WORKERS. Новости образования: исследование в XXI веке, 2(14), 301-309.

35.Tukhtamirzaevich, M. A. (2023). DEVELOPMENT OF RULES OF SAFETY TECHNIQUES DURING PRELIMINARY TILLAGE. Научный Фокус, 1(6), 91-98.

36.Мамадалиев, А. Т., & Ахунов, Д. Б. (2023). Минералогия, кристаллография ва кристаллокимё фани мавзусини интерфаол таълим методлари асосида ўқитиш. PEDAGOG, 6(3), 63-73.

37. Тухтакўзиёв, А., Росабоев, А., Мамадалиев, А., & Имомқулов, У. (2014). Тукли чигитларни минерал ўғитлар билан қобиқловчи қурилманинг конуссимон ёйғичи параметрларини асослаш. ФарПИ илмий-техник журнали.- Фарғона, 2, 46-49.

38.Тўхтақўзиёв, А., Росабоев, А., & Мамадалиев, А. Тукли чигитларни қобиқлаш барабанининг параметрларини назарий асослаш. ФарПИ илмий-техник журнали. Фарғона, 2012йм (2), 34-36

39. Tukhtamirzaevich, M. A. (2022, December). RESULTS OF LABORATORY-FIELD TESTING OF HAIRY SEEDS COATED WITH MINERAL FERTILIZERS. In Proceedings of International Educators Conference (Vol. 1, No. 3, pp. 528-536).

40.Mamadaliyev, A. (2019). THEORETICAL SUBSTANTIATION OF PARAMETERS OF THE CUP-SHAPED COATING DRUMS. Scienceweb academic papers collection

41.Tukhtamirzaevich, M. A. (2023). PLANTING SEEDS WITH NITROGEN PHOSPHORUS FERTILIZERS. PRINCIPAL ISSUES OF SCIENTIFIC RESEARCH AND MODERN EDUCATION, 2(1).

42.Бахриддинов, Н. С., & Мамадалиев, А. Т. (2023). Компьютер хоналари учун ёритиш ва шамоллатишни ҳисоблаш. Scientific Impulse, 1(8), 995-1003.

43.Tukhtamirzaevich, M. A., Karimov, I., & Sadridinovich, B. N. (2022). TEACHING THE SUBJECT OF ENGINEERING GEOLOGY ON THE BASIS OF NEW PEDAGOGICAL TECHNOLOGY. Scientific Impulse, 1(5), 1064-1072.

44.Вафақулов, В. Б., & Мамадалиев, А. Т. (2023). ТРЕБОВАНИЯ К СНЕГОЗАЩИТНЫМ БАРЬЕРАМ НА ГОРНЫХ ДОРОГАХ. Universum: технические науки, (2-1 (107)), 25-28.

45. Бахриддинов, Н. С., & Мамадалиев, А. Т. (2023). РАСЧЕТ ОСВЕЩЕНИЯ И ВЕНТИЛЯЦИИ ДЛЯ КОМПЬЮТЕРНЫХ АУДИТОРИИ. JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH, 6(5), 635-644.

46. Tuxtamirzaevich, M. A. (2021). Presowing Treatment of Pubescent Cotton Seeds with a Protective and Nutritious Shell, Consisting of Mineral Fertilizers in an Aqueous Solution and a Composition of Microelements. Design Engineering, 7046-7052.

47. Rosaboev, A., & Mamadaliyev, A. (2019). Theoretical substantiation of parameters of the cup-shaped coating drums. International Journal of Advanced Research in Science, Engineering and Technology, 6(11), 11779-11783.

48. Mamadaliev, A. (2002). УРУҒЛИК ЧИГИТЛАРНИ МАКРО ВА МИКРОЎҒИТЛАР КОМПОЗИЦИЯЛАРИ БИЛАН ҚОБИҚЛАШ ТЕХНОЛОГИЯСИ ВА ҚУРИЛМАЛАРИ. Scienceweb academic papers collection.

49. Mamadaliev, A. (2014). ТУКЛИ ЧИГИТЛАРНИ МИНЕРАЛ ЎҒИТЛАР БИЛАН ҚОБИҚЛОВЧИ ҚУРИЛМАНИНГ КОНУССИМОН ЁЙГИЧИ ПАРАМЕТРЛАРИНИ АСОСЛАШ. Scienceweb academic papers collection.

50. Mamadaliev, A. (2021). Theoretical study of the movement of macro and micro fertilizers in aqueous solution after the seed falls from the spreader. Scienceweb academic papers collection.

51. Tukhtamirzaevich, M. A. (2023). DEVELOPMENT OF SAFETY TECHNIQUE REQUIREMENTS FOR THE USE OF PRESSURE WORKING EQUIPMENT. World of Science, 6(6), 362-370.

52. Росабоев, А. Т., & Мамадалиев, А. Т. (2017). Теоретическое обоснование движения опущенных семян хлопчатника после поступления из распределителя в процессе капсулирования. Science Time, (5), 239-245.

53. Гафуров, К., Росабоев, А., & Мамадалиев, А. (2007). Дrajирование опущенных семян хлопчатника с минеральным удобрением. ФарПИ илмий-техник журнали. Фарғона, (3), 55-59.

54. Мамадалиев, А. Т. (2023). МИНЕРАЛЛАРНИНГ ФИЗИК КИМЁВИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ МАВЗУСИНИ ИНТЕРФАОЛ ТАЪЛИМ МЕТОДЛАРИ АСОСИДА ЎҚИТИШ. STUDIES IN ECONOMICS AND EDUCATION IN THE MODERN WORLD, 2(4).

55. Мамадалиев, А. Т. (2023). ПРЕПОДАВАНИЕ ТЕМЫ “ФИЗИКО-ХИМИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА МИНЕРАЛОВ” НА ОСНОВЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ МЕТОДОВ. Экономика и социум, (2 (105)), 789-794.

56. Бахриддинов, Н. С., Мамадалиев, Ш. М., & Мамадалиев, А. Т. (2023). ЭКОЛОГИЯ ФАНИНИ ЎҚИТИШНИНГ ЯНГИ ТИЗИМИ. PEDAGOG, 6(4), 391-399

57. Мамадалиев, А., Бахриддинов, Н., & Тургунов, А. (2023). ЎҚИТИШНИНГ ПЕДАГОГИК АСОСЛАРИ. Научный Фокус, 1(1), 1751-1759.

58. Мамадалиев, А. Т., & Мамаджанов, З. Н. (2022). Минерал ўғитлар ва микроэлементли композицияларни сувдаги эритмаси билан қобиқланган тукли чигитларни лаборатория-дала шароитида синаш натижалари. Экономика и социум, (2-1 (93)), 382-387.

59. Бахриддинов, Н. С., & Мамадалиев, А. Т. (2023). ОКСИДНЫЕ МИНЕРАЛЫ И ИХ ЗНАЧЕНИЕ В НАРОДНОМ ХОЗЯЙСТВЕ. *Modern Scientific Research International Scientific Journal*, 1(4), 168-180.

60. Бахриддинов, Н. С., & Мамадалиев, А. Т. (2023). СОЗДАНИЕ КОМФОРТНЫХ УСЛОВИЙ ТРУДА ДЛЯ КОМПЬЮТЕРНЫХ РАБОТНИКОВ. *Modern Scientific Research International Scientific Journal*, 1(8), 45-58.

61. Мамадалиев, Ш. М., Бахриддинов, Н. С., & Мамадалиев, А. Т. (2023). ОХРАНА ТРУДА РАБОЧИХ ПРИ ПРЕДВАРИТЕЛЬНОЙ ОБРАБОТКЕ ПОЧВЫ. *Modern Scientific Research International Scientific Journal*, 1(8), 74-80.

62. Tukhtamirzaevich, M. A. (2023). Occurrence of Oxide Minerals in Nature and Importance for the National Economy. *Web of Semantic: Universal Journal on Innovative Education*, 2(3), 189-195.

63. Mamadaliev, A. (2012). ТУКЛИ ЧИГИТЛАРНИ ҚОБИҚЛАШ БАРАБАНИНИНГ ПАРАМЕТРЛАРИНИ НАЗАРИЙ АСОСЛАШ. *Scienceweb academic papers collection*

64. Tukhtamirzaevich, M. A. (2023). The flood phenomenon observed in the territories of our republic and the fight against this phenomenon. *PEDAGOG*, 6(2), 333-342.

65. Tukhtamirzaevich, M. A. (2023). Landslide occurrence in the territory of our republic and measures to prevent them. *PEDAGOG*, 6(2), 372-381.

66. Мамадалиев, А. Т., & Мамаджанов, З. Н. Фавқулудда вазиятлар ва аҳоли муҳофазаси. *Дарслик. Тошкент.2.*

67. Tukhtamirzaevich, M. A. (2023). LABOR PROTECTION IN MAINTENANCE AND REPAIR OF AGRICULTURAL MACHINES. *World of Science*, 6(6), 63-72.

68. Мамадалиев, А. Т. (2022). Уруғлик чигитларни макро ва микроўғитлар билан қобиқловчи қурилманинг ўлчамлари ва иш режимларини асослаш. *IN МИРОВАЯ НАУКА 2022. ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ. МЕЖДУНАРОДНЫЕ КОММУНИКАЦИИ* (pp. 54-57).

69. Sadriddinovich, B. N., & Tukhtamirzaevich, M. A. (2023). UDK 37.013. 42.504 NEW SYSTEM OF TEACHING ECOLOGY. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 1(10), 293-300.

70. Tukhtamirzaevich, M. A., & Akhmadjanovich, T. A. (2022). CAUSES OF THE OCCURRENCE OF LANDSLIDES AND MEASURES FOR ITS PREVENTION. *Scientific Impulse*, 1(5), 2149-2156.

71. Бахриддинов, Н. С., & Мамадалиев, А. Т. (2022). Преимущество отделения осадков, образующихся при концентрировании экстрагируемых фосфорных кислот. *Scientific Impulse*, 1(5), 1083-1092

72. Tukhtamirzaevich, M. A. (2023). PRINCIPLES OF FORMATION OF ECOLOGICAL EDUCATION AND UPBRINGING. *PEDAGOG*, 6(5), 460-469.

73. Шамшидинов, И. Т., Мамаджанов, З. Н., Арисланов, А. С., & Мамадалиев, А. Т. (2023). СПОСОБ ПОЛУЧЕНИЯ ЖИДКИХ КОМПЛЕКСНЫХ УДОБРЕНИЙ ИЗ ПРОМЫШЛЕННЫХ ОТХОДОВ. *Universum: технические науки*, (4-6 (109)), 17-

74. Bakhriddinov, N. S., Mamadaliev, A. T., & Turgunov, A. A. (2023). PEDAGOGICAL FOUNDATIONS OF TEACHING. Экономика и социум, (5-2 (108)), 59-63.

75. Мамадалиев, А. Т. (2023). ЧАНГНИ КЕЛИБ ЧИҚИШИ ВА УНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ ЧОРА ТАДБИРЛАРИ. SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI, 6(12), 316-326.

76. Tuxtamirzaevich, M. A., & Axmadjanovich, T. A. (2023). SUV TOSHQINI SODIR BOLGANDA AHOLINING HARAKATI. principal issues of scientific research and modern education, 2(1).

77. Mamadzhanov, Z. N. (2022). Mamadaliev AT Production of liquid fertilizers and their significance in the economy. PRINCIPAL ISSUES OF SCIENTIFIC RESEARCH AND MODERN EDUCATION, 1(10).

78. Sadriddinovich, B. N., & Tukhtamirzaevich, M. A. (2023). Lighting and Ventilation for Teaching Rooms. Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal, 2(4), 634-642.

79. Tukhtamirzaevich, M. A. (2023). NOISE AND VIBRATION IN THE PROCESS OF WORKING WITH A COMPUTER AND THE REQUIREMENTS APPLIED TO THEM. Научный Фокус, 1(8), 516-524.

80. Мамадалиев, А. Т. (2023). МАГМАТИК ТОҒ ЖИНСЛАРИ МАВЗУСИНИ РИВОЖЛАНТИРУВЧИ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ АСОСИДА ЎҚИТИШ. WORLD OF SCIENCE, 6(12), 136-144.